

Ljus är verksamt

Wolfgang Held

Översatt artikel ur DG nr 48 2018

Vid Mikaelitid samlas Antroposofiska Medicinska rörelsen till sin årliga konferens. Förra årets tema var värme och i år stod ljuset i centrum. Nedan återges konferensen utförligt.

800 läkare, terapeuter och farmaceuter från 42 länder möttes. "Jag kommer från Dubai", sa en röst, "Jag kommer från Malaysia", en annan, när man frågade om vilka länder som var representerade. Mathias Girke öppnade denna "den medicinska rörelsens systole" med att hänvisa till att ljuset är en förbindande länk till nästan alla behandlingsformer, från färg- till samtalsterapi. Han hänvisade till Viktor Frankl, som frågade efter en "höjdernas psykologi" bredvid djuppsykologin, där frågan efter mening, biografins ljus, visar sig. I samband med detta var det intressant att aktualisera själva ordbetydelsen. Biografi betyder livets skrift. I skriften stelnar ljuset till form. Nu stod två begrepp i rummet: ljus och liv. Det är två begrepp som Kristus uttalar i de första två Jag-är orden: "Jag är livets bröd (Joh 6;35) och jag är världens ljus (Joh 8;12), och med det underströk Girke att motsatserna bildar en enhet. Ett annat inledningstema var en lära om ljusets väsen: Det fysiska ljuset gör rummet synligt, sedan det ljus som växterna "andas in" genom fotosyntesen. Därefter ljusets själsliga dimension, vars verkan används exempelvis vid depressionsbehandling, och slutligen det andliga ljuset. Nedanför dessa fyra ljusvärldar finns dessutom ljusets lik, elektriciteten. Girke betonade i samband med detta att varje cell har en spänning på cirka 70 millivolt och att denna ljussfär också existerar i organismen. Motsatsförhållandet mellan medvetande och liv, som i livet dämpar medvetandet, beskrev filosofen Karl Fortlage (1806 – 1881) för första gången. Den omvända processen, att livet stegras till medvetande genom värme, kallar Rudolf Steiner för "blodets eterisering" Det betecknar Girke som dagsprocessen, medan livet omvänt under natten regenereras ur den andliga ljusvärlden. Sedan visade Girke upp ljusets spår i substansernas område: 700 gr fosfor bär varje organism i sig och han betonade att fostervattnet är den mest kiselrika vätskan i livet – och att (till sin komposition det helt likartade) ryggmärgsvätskan är minnet av ljusbädden före födelsen.

Med tallkottkörteln gick Girke över till ljusets nattsida. Med melatonin, som detta helt lilla organ i hjärnans centrum utsöndrar, får sömnen struktur och djup. Tallkottkörteln har som "ett tredje öga" blivit ett organ för det andliga ljuset. Girke betonade att, liksom vid ett extra tillskott av syntetiskt vitamin D, reducerar också tillskott av melatonin organismens ljusprestation till en kemisk verkan. För en del i salen var säkert *nucleus supra-chiasmaticus* (dygnsrytmskärnan, ett litet område i hypotalamus) som sedan nämndes okänt område. Mellan tallkottkörteln och hypofysen, tätt förbunden med synnerven, ligger denna lilla kärna som styr dagsrytmen i organismen genom att transformera solens gång in i kroppen. Här visar sig igen motsatsen mellan ljus och liv. Tallkottkörteln utsöndrar sömnhormonet melatonin, medan hypofysen präglar tillväxt och livsprocesserna. Mellan dessa poler förmedlar nukleus genom att styra rytmerna som är orienterade till solen.

Mot slutet borde ett föredrag utmynna i viljeimpulser. Och så var det också med Matthias Girke: han avslutade sin betraktelse med sju ljusövningar. Här återges de tre första:

1. När man belyser dagsupplevelsernas inre relationer och på det sättet aktualiserar livets skrift strömmar det in ljus i känslvärlden. 2. När man, som Rudolf Steiner beskriver i "Vetenskapen om det fördolda", förvandlar varje ögonblick av hotande långtråkighet till empati och mottaglighet, strömmar värme in i känslan. 3. När man uppmärksammar den "sunda aningen", förvandlas en inre känsla till en ljusare känsla.

Hymn till solen

Under första kvällen lästes namnen på de under senaste året avlidna medlemmarna i den medicinska rörelsen upp. Det var ett särskilt ögonblick när namn efter namn klingade och sedan gav genklang i respektive enskilda själar. Namnlistan är lång. Fler namn nämndes från salen. Det var en stund när spannet från den enskilde upphävdes och blev gripbar i en gemenskap. Efter detta kom Georg Solders bidrag. Man hade i sällskap med Ingeborg Bachmanns dikt kunnat sätta hans rubrik till Solens hymn:

"Nicht Schönres unter der Sonne, als unter der Sonne zu sein" –

"Inget vackrare finns under solen, än att vara under solen." Soldner skildrade genom olika patienthistorier vår tids brist på ljus, eller mer precist brist på solljus, vilket kan leda till en rad olika sjukdomstillstånd, från depressioner till inflammerad ansiktshud. Han påminde oss om att även straffångar i Europa sedan 1800 har rätt till en timme under bar himmel per dag, en tidsrymd som många i övriga befolkningen inte når upp till idag. "LED och surfplattor orsakar ingen solbränna – men de tror inte heller", var hans kommentar till monitorernas blåa ljus. Ögat i sin längtan efter solljus växer då ofta på längden, vilket leder till närsynthet (myopi). Därför är det knappast överraskande att nästan alla studerande i Sydkorea behöver synhjälpmedel. Och då handlar det inte bara om solljuset. I detta återspeglas en brist på att intressera sig för omkretsen. Av den anledningen är det terapeutiska greppet i ögonläkeerytmi att öppna själen, astralkroppen, för omgivningen. Sedan gick Soldner över till ångslan och ångest för solen. "Idag likställer vi varje solbränna med hudcancer – det verkar vara en plikt att använda solskyddsfaktor 50!" I samband med detta förbiser man att kroppen måste bryta ner alla dessa ämnen, till del även sexualhormon, att solkrämerna blockerar vitamin D- produktionen och att man lever med illusionen att nu kunna utsätta sig för solen 50 gånger mer. Det blev en del att betänka när man fick klart för sig att det inte är byggarbetare, som ju vistas i solen hela dagen, utan framför allt kontorsarbetare och människor i ledande ställningar som tenderar att få hudcancer. Även klarläggandet att 60 % av melanomen uppträder på beklädda kroppsdelar och att trädgårdsarbete halverar risken för cancer, understryker det viktiga i att omvärdera vad som är vad inom detta område. Istället är det själsliga chocker som leder till en högre risk. Soldner tillade att varje kultur har utvecklat sitt adekvata förhållande till solen. Afrikaner exempelvis, skyddar sig mot att utsätta sig för alltför stor solstrålning medan man i Skandinavien gärna utsätter sig rikligt för det sparsamma solljuset. Om en flykting från Eritrea håller fast vid sina vanor i Sverige leder det lätt till hälsomässiga svårigheter.

Soldner talade sedan om de tredelade höljen hos solen, jorden och människan. Solens hårda ljus i det yttersta ljushöljet, den högaktiva och en miljon grad heta koronan, fångas upp i jordens översta luftskikt, termosfären, som hettas upp till 1 000°C. Kromosfären som ligger under detta skikt sänder ut ett ljus som tas upp av stratosfären och når in i den undre överhuden hos människan. Fotosfärens synbara solljus, som med 5 000°C är det kallaste höljet hos solkroppen, värmer upp jordens understa atmosfärskikt, troposfären (framför allt genom den återstrålade värmen från jorden). Detta ljus vandrar ända in i underhuden, som hos människan, som varken bär päls eller fjädrar, bildar fettvävnad på ett unikt sätt och därför också kan lagra värme. Soldner jämförde de ekolo-

giska skador som människan gör och troposfärens instabilitet med underhudens extrema former genom övervikt och anorexia.

Solljuset förvandlas till ett inre ljus i människan. Rudolf Steiner: "Lägg noga märke till att människan ständigt har lagrat, metamorfoserat ljus i sig, just därför att hon är människa." (GA 312, 4:e föredraget). Solreferensen är till sitt väsen en religiös referens, sammanfattade Soldner och slutade med frågan hur ljusströmmen ska kunna vända sig: "Kristus har som solväsen förbundet sig med jorden – hur förbinder vi oss med honom och låter honom lysa ur oss?".

Ett väsen ställer in människan i ljuset

Peter Selg började sitt föredrag med ett gammalindiskt solmantra: "Det belivade solväsendets kärleksväckande ljus". De johanneiska orden ljus, kärlek, liv existerar redan i detta tidiga vittnesbörd och på liknande sätt kan man hitta dessa ljusord i alla gamla mysteriekulturer. Därvid tillfogas som ett fjärde ord "läkande" hos Orfeus. Selg refererade ur Steiners framställningar (*Vetenskapen om det fördolda*) om skapandet av solljuset. "Skänkande dygd bildades vid anblicken av Tronernas offer" och detta offer återspeglade ärkeänglarna till solen och genom detta föddes ljuset. Enligt Selg har ljus alltså uppstått ur offer, skänkande och anblicken av detta skänkande. I de gamla kulturerna närmade sig människorna denna ljusvärld och varseblev den utifrån. De första raderna i Hölderlins "Hyperions ödessång" förseglade dessa ursprungliga solförhållanden: "Ni vandrar där uppe i ljuset / På mjuk mark, ni sälla genier!" Selg beskrev Jordandopet som en ljushändelse som leder till orden: "Jag är världens ljus." Sedan ställde han personligheter i mitten som beskriver dessa steg från den yttre till den inre solen och som gått denna väg: Franciskus i sin Solsång, Rembrandt i sin bild av den uppståndne i "Nattvardens i Emmaus", Goethe i sin kommentar till Eckerman, där diktaren kallar solen det högsta och mäktigaste som man kan varsebli. Jacques Lusseyran, som förlorade synen vid åtta års ålder och som berättade om det inre ljuset i böcker och föredrag. Selg belyste Lusseyrans föredrag i Goetheanum 19 april 1970, som han inledde med "här har jag nu återvänt." Lusseyran nämnde att "han har antroposofin att tacka för att han ändå inte är helt blind tack vare krafterna som han fått genom Rudolf Steiners lära."

Selg följde sedan i Steiners *Ledsatser* solljusets väg från dess yttersta kosmiska erfarenhet till en väg inom själen: Hon (människan) inser att hennes eget väsen, som vandrar på jorden, leds av solen. Som sanning inser hon att hon ska lära sig förnimma att hon i sitt inre ställs i ett ljus av ett väsen som visserligen lyser på jordeexistensen, men som inte tänds där." Och senare: "Människan vet att hon är i verkligheten när hon står inför den fysiska solen och mottar värme och ljus genom den. Så måste hon leva inför den andliga solen, Kristus, som har förenat sin existens med jordens vara, och ta emot detta i själen på ett levande sätt av honom. Detta motsvaras i den andliga världen av värmen och ljuset." Avslutningsvis beskrev Selg meditationer som Steiner gav enskilda patienter och betonade att det alltid handlade om terapikompositioner, där mantra och läkemedel hörde ihop. "Die Nacht scheint tiefer tief hereinzudringen / Allein im Innern leuchtet helles Licht"; "Natten verkar tränga in i de djupaste djupen / Ensam i det inre lyser ljusaste ljus." (övers. GN) lät han Goethes Faust uttala och betonade att detta inre ljus inte får vara en tillflyktsort utan måste fortsätta att stråla utåt. Föredraget slutade med Grundstensspråkets slutrader. Där handlar det fem gånger om ljus. "Ljuspentagram" kallade den holländske läkaren Willem Zeylmans van Emmichoven det.

Ljuset som öga

Hudläkaren Christoph Schempp berättade om den senaste forskningen kring huden som ljusorgan och dess ljusupptag. Andrzej Slominski kunde visa att den bekanta synpurpur från ögonen också finns i huden, exempelvis i hårrötterna och som med detta hänvisar till ljusvarseblivningen. Christoph Schempp menade att ljus verkar på hårväxten och karotinbildningen i huden. Därför behöver man utvidga Goethes sats: "Vore inte huden solbesläktad, hur kunde den då skåda solen." Förutom hudens bekanta sinnesegenskaper som temperatur, smärta, tryck och beröring har man upptäckt ljudreceptorer. Hans forskargrupp har som de första kunnat påvisa receptorer för bitterämnen. Huden visar sig vara ett sinnesorgan som är mer omfattande än man hittills trott. Det var häpnadsväckande att höra att språkinläringen hos barn bromsas upp om ljudvarseblivningen via huden störs. Receptorerna för bitterämnen låter huden varsebli substanser som blir verksamma i hudens ämnesomsättning.

Därefter fokuserades hudens tre skikt i den översta tiondels millimetern. Längst upp överhuden (epidermis) som är genomdragen av nerver, under denna läderhuden (Dermis) med muskler, genomblödning och körtlar och sedan underhuden, där ämnesomsättning och fettinlagring sker. Solens olika UV-strålar tränger olika djupt in i huden. Den kortvågiga UVB-strålningen når bara överhuden, UVA tränger ner till gränsen för läderhuden och ljusets synliga andel ända ner till underhuden. Ljusets infraröda del når till och med ner till musklerna under huden, och därför kan musklerna målinriktat värmas upp genom motsvarande lampor. Schempp räknade sedan upp hudens elva hormonsystem, från melatonin till steroider. I motsats till hjärnan moduleras alla dessa hormonnätverken genom ljuset. Han gav en substantiell förklaring till varför man känner sig må bättre av solljus. Kortvågig UVB- och UVC-instrålning stimulerar opiodsystemet och distributionen av betaendorfin i huden.

Han sammanfattade Andrzej Slominskis forskningsresultat: ljuset modulerar människoorganismens totala hormonaktivitet över huden och vitamin D-bildningen. Solljuset verkar då inte bara på hudens ämnesomsättning, utan också på immunsystemet och på hormonregleringen. Det påverkar kroppens totala ämnesomsättning, stämningen, sexualiteten liksom blodtrycket och skelettets hälsa.

Schempp avslutade med en bild av ett litet barn och en gammal kvinna: där, glatt hud och slutna ögon, som tar upp solljuset, den andra, rynkad hud och öppnade ögon, ur vilka det inre ljuset strålar ut.

Antroposofi väcker det inre ljuset

Den brasilianska läkaren Sheila Grande föreläste om tropiska sjukdomar som denguefeber, gula febern och chikungunya. Hon utstrålade, trots de allvarliga sjukdomar hon arbetar med, en tilltro som gjorde ett starkt intryck. Hur tänker vi om sjukdomar frågade hon. På 1200-talet gjorde man Gud ansvarig för sjukdomarna, under 1400-talet hade djävulen skickat dem och idag bär virus ansvaret. Hon citerade Steiners exempel med ett smutsigt badrum med ohyra. Orsaken till dessa "gäster" är att ägaren inte städar badrummet på grund av sin lathet. I den meningen är virus indikatorerna men inte orsaken. Grande beskrev rädslan för sjukdomen och denna rädsla är det som skapar näring för sjukdomsalstrande arimanska väsen. Sedan gick hon in på denguefebern. Hon har upplevt nio epidemier i sitt yrkesliv som läkare i Rio de Janeiro. Det är framför allt barn som infekteras och Grandes utvecklade antroposofiska terapikoncept kan i väsentlig grad bidra till ett bättre förlopp och snabbare tillfrisknande. Detta gäller också för sjukdomen chikungunya som breder ut sig. De starka ledsmärtorna ledde ofta till resignation ända

till en förväntan att dö. Just i detta sammanhang är antroposofisk medicin vit magi, genom att den kan tända tilltron igen, den väcker det inre ljuset. "Det är magiskt!"

Omkrets för lyckad biografi

Sonja Zausch leder tillsammans med sina båda kollegor Bart van Mechelen och Jan Göschel Konferensen för Läkepedagogik efter Rüdiger Grimms mångåriga ledarskap. Här gav de en kort inblick i utvecklingen av den antroposofiska läkepedagogiken. Den växer framför allt i öst, i Asien. "Allt fler människor satsar på socialterapi", betonade de. I denna sfär är det stora kulturella skillnader gällande hur man umgås med människor med assistansbehov. Steiner gav ju punkt-kretsmeditationen till läkepedagogerna och allt i läkepedagogiken rör sig kring denna frågeställning. Hur kan man skapa en sådan omkrets, en sådan omvärld kring människorna så att de kan förverkliga sina biografier? Zausch illustrerade genom tre läkepedagogiska verksamheter hur frågan gäller från födelsen till döden: en camphillverksamhet i Georgien där människor med assistentbehov arbetar i ett offentligt kafé, en verksamhet för miljöskadade ungdomar i Samara, Rumänien och Troxlerverkstäderna i Wuppertal, där man utvecklat erbjudanden om adekvata levnadsvillkor för äldre människor med sina för det åldersavsnittet typiska sjukdomar.

Ljus för det inre rummet

I konferensens *World Space* berättade Johanna Gunkel om sitt konstterapiarbete i ett kvinnofängelse. Hon ger via målning de psykiskt belastade kvinnorna möjlighet att artikulera sin längtan att nå fram till sig själva via färg och sand-meditationer. Även blindporträtt, då man via beröring av sig själv känner fram porträttet, hjälper till att få ett nytt perspektiv på sig själv, enligt Gunkel. Samtalen med de fängslade kvinnorna visade hur viktig konstterapi är här, eftersom den möjliggör erfarenheten av ett "annat" inre rum än den egna cellens 8,6 kubikmeter.

Henrietta Espaniola skildrade hur det i Iloilo på Filipinerna blev möjligt att arrangera workshops om antroposofisk medicin på universitetet. Genom att livets grundfrågor, de fyra elementen och konsterefarenheter behandlas visar sig antroposofisk medicin inte som en specialisering utan öppnar snarare upp för ett omfattande perspektiv. Raphael Kleimann rapporterade om konferenser i Norge med andra medicinska föreningar om verkningarna av elektromagnetisk strålning, ljusnedsmutsning och terapiriktningar med biotoner och kroppsenergier. Man behöver inte dela uppfattningarna, men man lär sig mycket, var hans sammanfattning. Man kan här inte teoretiskt avgränsa den antroposofiska medicinen, den ska förstås som ett område för spirituellt forskning, där och hur en medicin, som talar om bildkrafter och en medicin som föreställer sig energier, kan mötas. Bilder som visades av elever under LED-belysning och belysta av klassiska glödlampor och där de förstnämnda blir bilder som är små och formella. Han avslutade med att det inte bara handlar om att läka med ljus, utan också om att läka det tekniskt skadade ljuset.

Av ljus blir temporalitet

Christian Schopper framställde i sitt kvällsföredrag ljusets eteriska sida och skildrade hur vid depression det inre ljuset "blir som avknipsat" och att det handlar om att låta patienten hitta tillbaka till ljuset. Han illustrerade sitt föredrag med bilder av landskapsmålarer Claude Lorrain, som visar upp en ljuskvalité som ligger mycket nära den eteriska verkan av ljuset.

Nästa morgon började den ledande onkologen vid Arlesheimkliniken, Marion Debus, sitt föredrag med en jämförelse hur man ska kunna tänka sig de svårt föreställbara ljusdelarnas icke-lokalitet. Det är som när man skriver: innan man skriver ner det första ordet finns det många möjligheter, det är ett öppet tillstånd. Men så snart de första orden finns på pappret har det blivit ett verklighetsrum av möjlighetsrummet. På liknande sätt är det med fotonerna och deras obestämda orter så länge man inte mätt dem. Debus menade att Steiner i början av 1900-talet lidelsefullt följde ljusforskningen. Ljus beskrivet som elektromagnetiska fenomen var en riktig "själspina" för honom och ledde till att han gjorde egna försök med prismor. "Ljus uppenbaras i färgvarseblivningarna, men varseblivs inte självt sinnligt. Ljus är ett verkligt väsen i sinnevärlden, men som självt är utomsinnligt" noterade han. Ljus är för Steiner "bosatt" mellan det sinnligt fattbara och det översinnliga. Frågan om hur ljuset förbinds med kroppen förde sedan Steiner 1887 till åskådningen om den tredelade människan – grunden för den antroposofiska medicinen. Liksom hos ljuset är tredelningen också "bosatt" mellan åskådning och idé. Det Goethe "såg" i urplantan som idé, blev erfarenhet för Steiner i den tredelade människan.

Sedan beskrev Debus studier om dagsljusets verkan för hälsan. Morgonljuset leder oss människor in i dagsrytmen. I Sverige har en studie visat att människor som utsätter sig för ljus lever längre, ljusexposition sänker cancerrisken och piloter som flyger i öst-väst-riktningen har en fem gånger högre cancerrisk än de som flyger utan tidsförskjutning i nord-syd-riktningen. Intrycksfull var också studien som visade att solabstinens höjer cancerrisken mer än tobakskonsumtion. Till och med radioaktiv strålning är mindre skadligt än rytmförlusten. Debus avslutade sin framställning med en blick på Nucleus suprachiasmaticus, den ovan nämnda kärnan i centrala nervsystemet, som ordnar dag och nattrytmen och därmed också präglar människans värmehushållning. Så präglar solljuset tidsstrukturen och också människans värmeorganism.

Om den inre stämman till en ny handling

Under sista konferensdagen talade Soldner i sitt föredrag om Lukasevangeliets läkande impulser om att det är nödvändigt att som naturlig hållning lära sig förstå sjukdom som budbärare, att sjukdom – från tandvärk till tumör – måste "bort", måste förvandla sig. Det skulle kunna lyckas om läkaren anande kunde förnimma "det som kommer ur tidigare inkarnationer" (R Steiner, GA 316, föredrag den 24 april 1924). Hit får man räkna, som Soldner betonade, förmågan att lyssna på, lyssna sig in i, som Steiner anger som övning och beskriver i "Hur uppnås kunskap om högre världar" och sade att läkare – i motsats till detta – första gången avbryter sina patienter genomsnittligt efter 11 till 23 sekunder.

Enligt Steiner är att lära känna en annan persons ljud och språk som uppenbarelse av dennes väsen, något som slutligen leder till att också höra det ohörbara. Det är "varseblivningen av det inre ordet". Enligt Soldner är det detta det handlar om i Lukasevangeliet, när Zacharias och senare Maria ska känna förtroende för ängels ord. Det är då inte vetande utan förvandlingsberedskap som gör det möjligt för Maria att tro på orden. Även pingsthändelsen, den Helige Andes dån, är till en början en hörselhändelse ur vilken ett nytt sätt att tala växer fram.

Sedan undersökte Soldner de olika skildringarna av läkning i Lukasevangeliet. Vid läkningen av de tio spetälska är det en av dem som vänder tillbaka för att tacka Kristus. När Kristus säger: "Ditt förtroende, din tilltro, har räddat dig", visar det enligt Soldner att det inte bara räknas att se själva läkningen, utan också att känna den. Det är detta känslö-

djup som gör människan seende och hörande. Steget in i viljan visade sig sedan i Saulus läkning, som bländad hör Herrens stämma och därefter ställer pingstfrågan: "Vad måste jag göra, Herre?" Detta motiv "Ske din vilja" är den Helige Andes stämning. Och genom detta har de tre stegen skissats som ges uttryck för i Fria Högskolan: upplevelsen av en inre stämma, beredskapen till förvandling och starten av nya handlingar.

Stearinljus hotar dö ut

I *Science Space* kunde man ta del av vetenskapliga projekt. Jan Vagedes skildrade erfarenheter med enfärgade glas som man låter patienter se igenom. Olika metallsalter ger intrycksfulla färger. Metallen är då i sitt "embryonala", allra finaste fördelade, tillstånd. Mathias Rang och Johannes Kühl gav inblickar i Naturvetenskapliga sektionens optiska studier. "Man ser bara om både ljus och mörker är närvarande", betonade Kühl och beskrev det som egenskapen hos materien att skilja det mörka och det ljusa åt, för först när ljus faller på materia blir den synlig. Rang visade studier kring bild och efterbild. Ursula Wolf gav inblickar i sin forskning kring färgvarseblivning vid universitetet i Bern. Det är inte alls så mörkt i hjärnan som man menar, för den infraröda delen av ljuset tränger in i skallen. I hennes försök mäts detaljerade fysiologiska parametrar hos olika färgvarseblivningar. När man intensivt betraktar blått, visar sig exempelvis en särskild aktivitet i frontalloben. Dessa studier är dock enligt Wolf bara i sin allra första början.

"Vad har stearinljus och bergsgorillor gemensamt?" frågade sedan Silke Schwarz från universitetet Witten/Herdecke. Bägge är utrotningshotade. Brandskyddsföreskrifter leder faktiskt till att stearinljus i stigande grad förbjuds i förskolor, sjukhus eller institutioner även om människor älskar dem. Ljus skänker ro, feststämning, tröst och hopp, gör mobbare fredliga och dess ljus ligger närmast solljusets spektrum. De flesta sjukhusbränder orsakas av elektriska fel och cigaretter. Den som vill förstärka brandskyddet borde alltså bannlysa elektricitet och patienter från sjukhusen – inte stearinljus. 89 % av de tillfrågade såg en positiv verkan när man tänder ett ljus för en annan, och 70 % är övertygade om att detta gör att respektive tillfrisknar snabbare. Trots detta försvinner stearinljuset. Behöver vi en ljusriktlinje? Ytterligare ett uppmuntrande bidrag var föredraget av David Martin, professor vid universitetet Witten/Herdecke, som gällde "Feber-app", ett projekt som Tyska Bundesministeriet för Forskning och Teknologi finansierar med 2,3 miljoner €. På föräldrars mobiler ges genom en animation stöd till att kunna umgås på ett positivt sätt med feber. Det tyska barnläkarförbundet understöder denna utveckling och ett storskaligt införande av "feber-appen". Genom detta har det lyckats Martin att inom detta fält av umgänget med värmen lyckats göra ett stort brobygge till skolmedicinen. Avslutningsvis skildrade Dietrich von Bonin verkan av språkgestaltning på hjärtats förmåga att hantera blodtrycksfluktuationer.

Fyra stadier av hänryckning

Sista dagen vände sig konferensen i två bidrag inåt. Det var också jämsides med de eurytmiska föreställningarna genom Stefan Hasler de mest rogivande ögonblicken i denna omfattande samvaro inom medicinska rörelsen. Rolf Heine talade om demens och berättade hur anhöriga till en dement kvinna menade: "Gud vare lov så märker hon det ju inte längre" och han själv hade sett smärtan i den gamla kvinnans ögon. Han frågade sig: vad är det för en värld vi lever i, där de intellektuella prestationerna ses som måttstock för människoexistensen? Vad för en värld, där vi firar att vi blir allt äldre och samtidigt har ångest för den förmodade förlusten av människovärdet genom demens! Och sedan rena fakta: 1,2 % av 65-åringar, 13 % av de över 85 år och 1/3 av alla över 90 år visar de-

menssymptom. Med dessa "spöken" inför sig får man inte förlora ur sikte, att de flesta människor håller sig friska även i ålderdomen.

Heine skildrade sedan fyra stadier av hänryckning: 1. Det förvirrade jaget: namn eller lösenord ~~hänför en~~ faller ur minnet. Ibland är det skammen över något som skett, när vi drar glömskans slöja över tingen. 2. Det vilsna jaget. Man är inne i en labyrint av minnen, exempelvis en kvinna som upplever sig försatt tillbaka till krigstid och upplever sig utsatt för hunger och därför beklagar sig över att hon inte har någon potatis. Här gäller det att känna till historien för att kunna hjälpa. 3. Det fördolda jaget: Som en sfinx visar sig människan fångad i sin inre värld, trollbunden i sitt eget förgångna. De yngres snabbhet och professionalitet ifrågasatte de på detta sätt hänryckta genom ren mänsklighet. Heine kom ihåg en kvinna som satt i gången med tom blick och han hade alltid hälsat på henne när han gick förbi. En gång glömde han att göra det och då kom från hennes läppar: "God morgon." 4. Det försjunkna jaget: Här verkar jaget inte längre vara nåbart, är knappast i stånd att röra sig och människan är svår att vårda. Hur når man sådana människor? Det som verkar vara längst bort från själen, de vegetativa yttringarna som andning och puls och värme, är här den adekvata kommunikationsformen. Här lönar det sig att vända sig till den ort, som detta jag har vänt sig till, till ängeln. Det är gränsområdet mellan den andliga och den fysiska världen. Ett jag som inte längre kan nå den egna kroppen är då skyddat i gemenskapens hjärta.

Detta är en människas historia som kommit ur mörkret in i ljuset. Så började den peruanska läkaren Yvan Villegas den berörande historien om en patient som han berättade om med ett träsnittsartat språk. Helt annorlunda än Girkes och Soldners första föredrag med sina kosmiska vidder, handlade det nu om en helt bestämd människa. Därmed var spännvidden där, som väl hör till den antroposofiska medicinen: ända upp till stjärnorna och samtidigt en människas enskilda personliga öde. Villegas skildrade en tillknäppt jurist, som inte kände särskilt mycket livsglädje och som nu fått en långt framskriden njurcancer diagnosticerad. Villegas satte in en mistelterapi. Vid ett uppföljningsbesök hade mannen tagit med en bok och läkaren bad honom berätta om den. Läkarbesöken blev alltmer till en slags litteraturstudier, senare handlade det också om måleri. Steg för steg kom det in ljus i patientens liv, han blev mer talför och vänlig. Av den ursprungliga livslängdsprognosen på några månader, blev det mer än sju år, år av förvandling till ljus. "Ni har botat mig", sa läkaren då till sin patient, innan patienten till sist försonad med sitt öde och sin familj, gick över tröskeln.

Översättning: Göran Nilo / fackgranskning och korrektur Kristian Holmberg